

ΘΕΜΑ 5

ΠΗΓΗ 1

Κίνημα του 1935

Το κίνημα αυτό ξεσπάει μέσα σε μια τεταμένη διεθνή ατμόσφαιρα και βρίσκει τον ελληνικό λαό, στην πλειονότητά του τουλάχιστο, κουρασμένο και αηδιασμένο από τα αλλεπάλληλα στρατιωτικά κινήματα των «εθνασωτήρων» των τελευταίων ετών. Το κίνημα αυτό, που ζημιώνει τα κόμματα που προήλθαν από τους κόλπους των φιλελευθέρων, ήταν θανάσιμο πλήγμα εναντίον της δημοκρατίας και πιο γενικά εναντίον της λειτουργίας του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος. Ήταν το μεγαλύτερο σφάλμα του Βενιζέλου, γιατί με αυτό έκλεινε όχι μόνον με άδοξο τρόπο τη λαμπρή σταδιοδρομία του, αλλά και έριχνε τη χώρα σε αναταραχή. Σε διάφορες πόλεις συνεχίζονται οι δίκες των στασιαστών αξιωματικών και υπαξιωματικών του στρατού της ξηράς και του στόλου· με συντακτική πράξη αίρεται για ένα διάστημα ή μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων, και αυτών ακόμη των δικαστικών· παύονται κατόπιν καθηγητές του πανεπιστημίου και του πολυτεχνείου, δικαστικοί και άλλοι υπάλληλοι. Παράλληλα γίνονται διορισμοί εμπιστών στις κενούμενες θέσεις. Συγκροτούνται συμβούλια για να εκκαθαρίσουν τους αξιωματικούς που πήραν μέρος στο κίνημα ή καλύτερα αυτών που θεωρούνταν βενιζελικοί. Έτσι αποστρατεύονται 1.000 περίπου αξιωματικοί, οι περισσότεροι σχεδόν δημοκρατικοί. Με τον τρόπο αυτό προστέθηκαν και νέα μεγάλα προβλήματα κοντά στα τόσα άλλα εσωτερικά και εξωτερικά, που περίμεναν τη λύση τους από τους πολιτικούς, τους διαιρεμένους πάντα μεταξύ τους με μεγάλες αντιζηλίες, κυρίως για την προσωπική τους προβολή και τα κομματικά τους συμφέροντα.

Απ. Βακαλόπουλου, ό.π., σσ. 398-399

ΠΗΓΗ 2

Κίνημα του 1935

Η απόπειρα της 6ης Ιουνίου 1933 και οι περιπέτειες της ανακρίσεως, που επακολούθησαν, επέφεραν σοβαρότατο κλονισμό στις σχέσεις κυβερνήσεως και βενιζελικής αντιπολιτεύσεως. Μακροπρόθεσμα, η όλη υπόθεση δημιούργησε σε πολλούς Βενιζελικούς πολιτικούς, στρατιωτικούς, απλούς πολίτες και στο Βενιζέλο τον ίδιο, την πεποίθηση ότι η ακραία τουλάχιστον πτέρυγα του αντιβενιζελισμού, ενισχυμένη από τις προσχωρήσεις των Κονδύλη και Χατζηκυριάκου, ήταν «ικανή για όλα», ακόμα και για πραξικοπηματική παλινόρθωση της μοναρχίας· η πεποίθηση αυτή οδήγησε πολλούς δημοκρατικούς αξιωματικούς στην απόφαση να ανατρέψουν με κίνημα την κυβέρνηση Τσαλδάρη και πολλούς Βενιζελικούς πολιτικούς να ενισχύσουν την κίνηση των αξιωματικών. Βραχυπρόθεσμα, πάλι, η υπόθεση της απόπειρας προσέδωσε στις σχέσεις κυβερνήσεως-αντιπολιτεύσεως έναν τόνο μεγάλης οξύτητας, που παρεμπόδιζε την εύρυθμη λειτουργία του κοινοβουλευτισμού κατά την περίοδο που μεσολάβησε ανάμεσα στην απόπειρα και στο κίνημα του 1935.

Ι.Ε.Ε., τόμ. ΙΕ', σ. 324

ΠΗΓΗ 3

Κίνημα του 1935

Δύο νέα ζητήματα που δημιουργήθηκαν στις αρχές του 1934 όξυναν περισσότερο τις σχέσεις μεταξύ κυβερνήσεως και αντιπολιτεύσεως. Το πρώτο ζήτημα προέκυψε από νομοσχέδιο που κατέθεσε ο υπουργός Στρατιωτικών Κονδύλης, σύμφωνα με το οποίο τροποποιούνταν ριζικά η επετηρίδα του Στρατού σε βάρος των δημοκρατικών αξιωματικών. Συγκεκριμένα το νομοσχέδιο προέβλεπε την κατάργηση της πρόσθετης δεκάμηνης υπηρεσίας και των προαγωγών «επ' ανδραγαθία» των «Αμυνιτών» της περιόδου 1917-1919 και τη βαθμιαία απομάκρυνση από το στράτευμα των μονιμοποιηθέντων. Το δεύτερο ζήτημα προέκυψε από την κατάθεση νέου εκλογικού νόμου το Μάρτιο του 1934.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του νομοσχεδίου αυτού επαναφερόταν η «ευρεία» νομαρχιακή περιφέρεια, που όπως προαναφέρθηκε δεν ήταν ευνοϊκή για τους Βενιζελικούς, με μερικές, ακόμη πιο δυσμενείς για την αντιπολίτευση, τροποποιήσεις. Συγκεκριμένα το νομοσχέδιο διατηρούσε τους δήμους Αθηνών και Πειραιώς ως ξεχωριστές εκλογικές περιφέρειες, αλλά χωρίς τους προσφυγικούς συναικισμούς, που από τον Ιανουάριο του 1934 είχαν γίνει ξε-χωριστοί δήμοι και κοινότητες και που τους συνένωνε με το, κατά συντηρητική πλειοψηφία αντιβενιζελικό, «υπόλοιπο» του νόμου Αττικοβοιωτίας.

Ι.Ε.Ε., τόμ. ΙΕ', σ. 325

ΠΗΓΗ 4

Τα αίτια της αποτυχίας

Η Επανάσταση οργανώθη από τον Ελ. Βενιζέλον, ο οποίος όμως δεν ήθελε, δια λόγους βιολογικούς, να τεθή επι κεφαλής του επαναστατικού αγώνος. Ήτο γέρων. Δεν απέκρυψε την βιολογικήν του ταύτην αδυναμίαν, αλλά, συγχρό-νως, δεν έλαβε υπ' όψιν του ότι άνευ αυτού Επανάστασις δεν ημπορούσε να γίνη. Διότι τα μυηθέντα εις την Επανάστασιν στοιχεία εστερούντο ομοιογενείας. Οι σκοποί των ήσαν διάφοροι, η νοοτροπία των όχι κοινή, η διανοητικότης των όχι ανωτέρα του μέσου όρου. Κανείς δεν ανεγνώριζε τον άλλον ως αρχηγόν. Όλοι έκλινον την κεφαλήν προ του Βενιζέλου. Όχι όλοι προ του Πλαστήρα. Η Επανάστασις, κατά συνέπειαν, εστερείτο αρχηγού. Η τριμελής Επιτροπή ήτο ένα εκτελεστικόν όργανον, το οποίον απέτυχε και κατά την εκτέλεσιν.

Η Επανάστασις, εξ' άλλου, εστερείτο ιδεολογικού ανικρύσματος και δεν είχε προπαρασκευάσει ψυχολογικώς τας δημοκρατικές μάζας η ηγεσία της. Η έλλειψις προπαρασκευής ήτο ευνόητος. Δεν υπήρχε πρόγραμμα δεν υπήρχε σκοπός. Άλλοι επίστευον, οι ολιγώτεροι, ότι εκινδύνευεν η Δημοκρατία, ή μάλλον η μορφή της αβασιλεύτου δημοκρατίας, άλλοι υπερήσπιζον τα ίδια συμφέροντα, άλλοι απέβλεπον εις κανωνικάς μεταρρυθμίσεις, ενώ άλλοι, τέλος, επεδίωκον την εγκαθίδρυσιν μιας αγνής δικτατορίας, η οποία θα απήλλασσε την Ελλάδα από το μίasma του παλτικού κόσμου. Ο δε Βενιζέλος, ο οποίος, υπετίθετο, ότι ενένπνεεν όλους αυτούς, ενώ εις την πραγματικότητα απλώς επειθάρχουν χωρίς και να πιστεύουν εις αυτόν, εζήτη την δημιουργίαν ενός μονοκομματικού κράτους, το οποίον θα του εξησφάλιζε την ισόβιον διακυβέρνησιν της χώρας. Ο κίνδυνος της Δημοκρατίας ήτο ένα απλούν πυροτέχνημα.

Γ. Δαφνή, Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940,

εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1997, τόμος Β', σ. 339

ΠΗΓΗ 5

Είναι φανερόν ότι η Επανάστασις εστερείτο και αρχηγών και ιδεολογικού προσανατολισμού καθαρού. Τα διαπραχθέντα σφάλματα κατά την εκτέλεσιν ήσαν μοιραία επακόλουθα της ελλείψεως αρχηγών και πίστεως.

Αλλ' η Επανάστασις εστερείτο και ευρυτέρου λαϊκού υποβάθρου. Μόνον μερίς των βενιζελικών ετάχθη υπέρ αυτής. Ο υπόλοιπος λαός εξεδηλώθη σαφώς αντίθετος. Η κυβέρνησις Τσαλδάρη, κλονιζομένη την παραμονήν της 1^{ης} Μαρτίου, ευρέθη την επομένην της Επαναστάσεως με λαϊκόν έρεισμα, το οποίον ουδέποτε διέθετεν, ούτε επρόκειτο να αποκτήσῃ. Ήτο η φυσική αντίδρασις των συντηρητικών μαζών, των μαζών εκείνων που είχαν δώσει την πλειοψηφίαν εις τον Ελ. Βενιζέλον το 1928 και είχαν απασύρει την εμπιστοσύνην των από αυτόν, όταν διεπίστωσαν ότι αντί νοικοκυρεμένης διοικήσεως τους είχε προσφέρει την υποτίμησιν της δραχμής. Η συντηρητική πτέρυξ του αστικού κόσμου είχε παύσει να βλέπη τον βενιζελισμόν ως ηγεσίαν της. Γ. Δαφνή, ό.π., τόμ. Β', σ. 341

Αφού μελετήσετε τις παραπάνω πηγές και με βάση τις γνώσεις από το σχολικό βιβλίο να προσδιορίσετε και να αναλύσετε τους παράγοντες που οδήγησαν στο στρατιωτικό κίνημα του 1935 και να επισημάνετε τις συνέπειές του στις μετέπειτα πολιτικές εξελίξεις.